

HAL
open science

: ?

Gérard-François Dumont

► **To cite this version:**

Gérard-François Dumont. : ?. Population et avenir, 2019, 743, pp.3.
halshs-02293641

HAL Id: halshs-02293641

<https://shs.hal.science/halshs-02293641>

Submitted on 21 Sep 2019

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Европейски съюз: депопулация или обезлюдяване?

Източник: Population & Avenir, No. 737, Март-април 2018,
<https://www.population-et-avenir.com/revue-population-avenir/> ; www.cairn.info/revue-population-et-avenir.htm ;
<http://www.cairn-int.info/journal-population-et-avenir.htm>

Сред множеството понятия науката за населението използва два привидно близки термина: депопулация и обезлюдяване. Демографските промени на и в Европейския съюз¹ позволяват да се илюстрират нюансите между тези две понятия.

Говорим за депопулация, когато естественият прираст е отрицателен, т.е. когато броят на починалите е по-голям от този на родените. А само тогава, когато общото демографско салдо, съчетаващо родени и починали, имиграция и емиграция е отрицателно, говорим за обезлюдяване. Ето защо една страна може да се характеризира с депопулация, без при това в нея да се наблюдава обезлюдяване (в този случай, миграционният излишък компенсира естествения дефицит), и една страна може да се обезлюдява без в нея да има депопулация (в този случай, положителният естествен прираст остава недостатъчен за компенсиране на миграционния дефицит).

Днес в Европейският съюз се наблюдава процес на депопулация, но не и на обезлюдяване.

През 2015 г. за пръв път броят на смъртните случаи в Европейския съюз е по-висок от този на ражданията (5 222 000 срещу 5 108 000). Това отрицателно салдо характеризира една ситуация на депопулация. През 2016 г., лекият спад в броя на смъртните случаи позволява естествения прираст на населението да бъде отново положителен, макар и слабо (+20,000). Но през 2017 г. комбинацията ново увеличаване на броя на смъртните случаи спрямо предходната година - намаляване на броя на ражданията отново довежда до дефицит в естествения прираст и до нова депопулация от - 191 000 души. Този дефицит, отнесен към броя на европейското население, позволява да се изчисли естествения прираст: през 2017 г. той се равнява на - 0,4 на хиляда². Като се вземе в предвид от една страна намаляването на броя на жените във възпроизводствена възраст, и от друга страна, застаряването на населението, е много вероятно депопулацията да продължи, освен ако раждаемостта се повиши значително в следващите години.

Противоположно на това, Европейският съюз не страда от обезлюдяване, следователно - от намаляване на населението си, включително и през 2015 и през 2017 г. По-конкретно, през тези две години нетното миграционно салдо остава положително, като размерът му е достатъчен за да компенсира отрицателния ефект от депопулацията.

Но на равнището на отделните държави-членки на Европейския съюз се наблюдават и случаи, в които депопулацията е съпътствана от обезлюдяване.

Половината от страните в Европейския съюз са в процес на депопулация...

Така през последната година, за която разполагаме с данни, 2017 г., в четиринадесет страни се наблюдава депопулация.

1. От 28 страни-членки, т.е. без да се държи сметка за Брексит ; вижте Дюмон, Жерар-Франсоа, „Брексит: какви демографски последици?“, Население & Бъдеще, № 729, септември-октомври 2016г.

2. Или 4 към 10 000, което означава, че на всеки 10 000 души, представители на европейското население, се наброяват 4 починали в повече, отколкото родени. Поради тази депопулация, от първоначалните 10 000 души в края на годината остават само 9 996.

От Жерар-Франсоа Дюмон

Професор в Университета на Париж IV Сорбона. Президент и Редакционен директор на списанието Population & Avenir.

Европейският съюз е демонстрация на разнообразието от възможности за комбинации между депопулация и обезлюдяване.

Размерът на естествения дефицит все пак варира в отделните страни. Можем да разграничим три основни категории:

- ♦ страни с висока степен на депопулация, с отрицателен естествен прираст, над 4 на хиляда. В България, Хърватия, Латвия и Литва на 1000 души се наброяват поне 4 починали в повече отколкото родени;
- ♦ страни със средна степен на депопулация, чиито естествен прираст е с дефицит в границите между - 1 и - 4 на 1000. Това се наблюдава в Германия, Естония, Гърция, Унгария, Италия, Румъния и Португалия;
- ♦ страни, в които естественият прираст клони към нула, но все пак остава леко отрицателен (между 0 и - 0,1 на 1000), което отговаря на средното ниво за Европейския съюз. В тази категория са Испания, Финландия и Словения.

Сред четиринадесетте страни, в които се наблюдава депопулация, при пет от тях през 2017 г. населението все пак се е увеличило, което се дължи на положителното миграционно салдо, явяващо се достатъчно за да компенсира дефицита в естествения прираст. Става въпрос за Германия, Испания, Естония, Финландия и Словения.

Остават т.е. девет страни, при които се наблюдават същевременно депопулация и обезлюдяване.

... само девет се обезлюдяват

Тези девет държави могат да бъдат разделени на две отделни групи:

- ♦ първата група обединява страните с двоен дефицит - естествен и миграционен. Това са България, Хърватия, Латвия, Литва и Румъния. Поради възрастовите характеристики на мигрантите, миграционният дефицит увеличава естествения дефицит: млади хора в зряла репродуктивна възраст напускат тези страни, намалявайки по този начин потенциалния брой на ражданията и допринасяйки за механичното увеличаване на дела на по-възрастните хора, а от там и на броя на хората, при които вероятността да починат е по-голяма ;
- ♦ при втората група, противоположно на първата, естественият дефицит е частично компенсиран от миграционния излишък. Такъв е случаят с Гърция, Унгария, Италия и Португалия.

По този начин, демографското развитие на страните от Европейския съюз съчетава две общи явления : ниска раждаемост, говорим за една „демографската зима“³, и застаряване на населението. Но страните се различават една от друга от една страна по нивото на раждаемост, чиито спектър е широк, през 2018 г. то варира от 1,3 деца на жена в Испания до 1,9 във Франция⁴, и от друга страна, по тяхната миграционна привлекателност.

Комбинацията на тези фактори обяснява и разнообразието от комбинации между депопулация и обезлюдяване във всяка отделна страна, а също така и факта, че едното явление не се наблюдава зъдължително съпътствано от другото, такъв е случаят в страните от Европейския съюз. ☺

Превод от френски Светла Гиймо-Велчева
 (traduit du français par Svetla Guillemot-Veltcheva)

3. Вижте Дюмон, Жерар-Франсоа, География и население. Концепция, динамики, проспективни анализи, Париж, Арно Колен, 2018 г.

4. Сардон, Жан-Пол, „Населението на континентите и на страните“, Население & Бъдеще, № 740, ноември-декември 2018г.